

NOVĂȚEANUL

Publicație lunară independentă

ORAȘUL NOVACI ❖ Anul XII, Numărul 132 ❖ Duminică, 19 Mai 2024 ❖ ISSN 2392 - 6961

În prag de mare sărbătoare novăceană DE VORBĂ CU PRIMARUL ORAȘULUI NOVACI, Dr. ing. DUMITRU LEUȘTEAN

Orașul Novaci este una dintre cele mai pitorești localități din această parte de țară. Așezarea sa la poalele munților Parângului, pe râul Gilort și pe Drumul Regelui-Transalpina, care face legătura între Oltenia și Transilvania, sunt aspecte care îi conferă un farmec aparte. Adevăratul farmec i l-au creat însă oamenii, locuitorii acestui ținut binecuvântat de Dumnezeu, pe care ni-l dorim tot mai frumos și mai bine gospodărit.

Cu aceste gânduri m-am adresat D-lui Primar al Orașului Novaci, dr. ing. Dumitru Leuștean, în aceste zile premergătoare tradiționalei manifestări folclorice pastorale „Urcatul oilor la munte”.

- Domnule Primar, ce transmiteți novăcenilor cu prilejul sărbătorii noastre tradiționale ”Urcatul oilor la munte”?

- Primar, Dumitru Leuștean:

În primul rând, vreau să spun că natura a înzestrat acest ținut binecuvântat de Dumnezeu cu de toate: aer curat, apă, peisaje care picură emoții în suflete, oameni harnici și pricepuți, curați la vorbă și la suflet. Novaciul este așezat la întretăierea unor drumuri care duc spre importante obiective turistice. Este un fel de nod, din care ori încotro ai lua-o, vei întâlni în cale peisaje, monumente ale naturii ori construite de mâna omului, care de care mai interesante. Novaciul este un centru cu puternice rezonanțe pentru localitățile din jur și chiar îndepărtate, dovadă faptul că zilnic suntem vizitați de sute de oameni care tranzitează Novaciul sau vin la cumpărături. Aceste lucruri ne obligă, ne determină să gândim cât mai bine atât în sprijinul localnicilor, cât și al celor care ne vizitează orașul.

În ultimii ani am căutat să schimbăm tot mai mult fața Novaciului și cred că am reușit. Am încercat să-i

dăm aspectul de orașel de munte. Știu, poate veți zice că acum sunt unele lucruri care strică aspectul. La ora actuală, Novaciul este un adevărat șantier. Când toate lucrările vor fi finalizate, totul va reveni la forma inițială, bineînțeles cu modernizările aduse.

Nu vreau să fiu înțeles greșit. Unele lucrări de anvergură se fac în conformitate cu proiectele accesate, cu fondurile obținute. Vă asigur că la final, orașul Novaci va fi și mai frumos și mai bine gospodărit. Ne trebuie răbdare și înțelegere. Novăcenii sunt cunoscuți ca oameni calculați, buni gospodari, care doresc ca Novaciul să arate cât mai bine. Vă asigur că așa va fi.

Nu cred că este cazul să revin la cele pe care le-am relatat în numerele trecute ale „Novăceanului”. Ele se văd și vă asigur că proiectele aflate în derulare vor fi finalizate la termenele stabilite.

Totodată, căutăm să atragem și alte investiții, mai ales în domeniile sănătate și învățământ. Spre exemplu, vom demara unele investiții privind extinderea, modernizarea și dotarea Spitalului Orașenesc Novaci, lucrări de extindere și modernizare a sălii de sport, bibliotecii, arhivei și bazei sportive de la Școala Gimnazială Novaci, amenajarea falezii râului Gilort de la podul care traversează Gilortul spre Rânca până la puntea suspendată de la fosta moară de lângă stadion, refacerea și modernizarea Cabanei Primăriei din Rânca.

Suntem în perioada de depunere a unor proiecte privind unele lucrări edilitar-gospodărești care să ducă la îmbunătățirea stării drumurilor, modernizarea traficului pietonal din oraș. Sunt și alte lucruri la care ne gândim, inclusiv la găsirea unor soluții pentru crearea de locuri de muncă.

Aflându-ne în prag de mare sărbătoare, trebuie spus că Novaciul a fost și a rămas încă un cuib renumit de păstori, cunoscut prin hărnicia, priceperea și talentul locuitorilor săi, prin viața spirituală care a pulsat tumultuos pe aceste meleaguri, prin modul în care a știut să păstreze și să valorifice obiceiurile și tradițiile strămoșești, folclorul, jocurile și portul popular.

În încheiere, adresez tuturor celor care ne vor fi oaspeți, duminică, 19 mai, urarea de BUN VENIT LA NOVACI!

URCATUL OILOR LA MUNTE

În 19 mai a.c., cu doar două zile înainte de sărbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena, la Novaci se organizează cea de-a 57-a ediție a tradiționalei manifestări folclorice pastorale „Urcatul oilor la munte”.

Sărbătoarea aceasta care are loc în a treia duminică a lunii mai a fiecărui an, ajunsă iată la a 57-ediciție, dar care se pierde în negura timpului, este de fapt o nedeie, o petrecere a păstorilor înainte de urcarea cu turmele în munți, un prilej de întâlnire cu frații lor de peste munți, de descătușare după greutățile pricinuite de vicisitudinile iernii, chiar dacă anul acesta nu a fost o iarnă prea grea. A fost totuși iarnă, cu zăpadă puțină, dar cu zile și nopți destul de reci.

Sărbătoarea aceasta este, de fapt, un adevărat spectacol popular, la care este angrenată toată populația Novaciului, de la copiii de grădiniță până la cei vârstnici. Un prilej de mândrie pentru novăcenii, izvorâtă din setea de frumos, din dorința de a fi la înălțimea

renumelui pe care și l-au câștigat de-a lungul timpului, de când există acest neam de păstori.

Urcatul oilor la munte a devenit o sărbătoare a întregii spiritualități novăcene, fiind printre cele mai importante manifestări culturale din Gorj și din țară. Este o manifestare de înaltă ținută, cu mii de participanți, atrași tot mai mult de frumusețile Novaciului și de bogăția folclorului novăcean și al zonelor de unde provin formațiile invitate.

Aici, în orașelul de pe bătrânul Gilort, de la poalele munților Parângului, își dau întâlnire în această zi toți iubitorii folclorului din județ și împrejurimi. Alături de localnici, de novăcenii care revin acasă din locurile unde viețuiesc, cu acest prilej sunt prezente oficialitățile județului, personalități de la nivel central, mass-media, mii de oameni care pentru o zi sunt oaspeți dragi ai Novaciului.

Tuturor le adresăm urarea de **BUN VENIT LA NOVACI!**

ION FLOREA

PE-UN PICIOR DE PLAI

Pe-un picior de plai

Pe-o gură de rai

Țară de baladă

Dantelă de zăpadă

Cântec de cioban

Vânt ivit spontan

Brazi și văi

Mioare bucălăi

Șipote adânci

Șolduri de stânci

Izvoare mari

Cerbi hoinari

Ciute gemene

Poteci de cremene

Soare aprins

Orizont necuprins

Stele albe

La piscuri salbe

Vulturi plutitori

Carpații doinitori

Sunt Patria mea

Și a cui o vrea

S-o cânte, s-o vadă,

Dantelă de zăpadă,

Țară de baladă.

Cele mai calde urări de bine, sănătate și fericire tuturor celor ce poartă numele Sfinților Împărați Constantin și Elena.

LA MURTI ANI!

PRIMARUL ORAȘULUI NOVACI
Dr. ing. DUMITRU LEUȘTEAN

Pagină realizată de CONSTANTIN DÂRVĂREANU

ZILELE LICEULUI TEORETIC NOVACI – PRIMA EDIȚIE

Începând cu acest an școlar – și sperăm să devină tradiție –, la fiecare sfârșit de primăvară, transformăm câteva zile în «Zilele Liceului», perioadă în care elevii și dascălii pun în valoare, altfel decât în mod curent, munca lor. Ca atare, săptămâna de dinaintea celei de-a treia duminici din luna mai, când are loc anual în comunitatea novăceană manifestarea culturală Festivalul Folcloric Păstoresc „Urcatul Oilor la munte”, va fi marcată de activități prin care ne „sărbătorim” Liceul.

Cu acest prilej, parteneriatul educațional școală-familie-comunitate se face simțit mai mult ca oricând, îmbrăcând forme concrete: elevii, susținuți de profesorii lor, pun în practică ceea ce au învățat zi de zi, prin activitățile de la clasă, demonstrând că sânt, de pe acum, cetățeni integrați în societatea din care fac parte, iar comunitatea locală – reprezentată de consiliul local, primărie și comunitatea părinților – îi susține logistic și financiar.

În plus, anul 2024 are pentru noi o semnificație aparte: se împlinesc 68 de ani de la înființarea acestei școli, care a dat comunității, țării și chiar lumii, absolvenți de valoare, cu contribuții notabile în viața științifică, economică și culturală. Această aniversare am sărbătorit-o împreună cu foști profesori și absolvenți, parcurgând cu emoție etapele de devenire în timp ale școlii. Încă din 1956, de când a fost înființat sub denumirea de Școala Medie Mixtă de 11 ani Novaci, devenit în 1977 Liceu Industrial, iar din 1992 Liceu Teoretic, instituția de învățământ a constituit o unitate liceală reprezentativă pentru județul Gorj, mai ales prin prisma rezultatelor obținute de-a lungul anilor.

Specializările oferite de unitatea noastră școlară asigură dobândirea competențelor necesare pentru susținerea examenului de bacalaureat și continuarea studiilor în învățământul superior, cu deschidere spre domenii socio-economice de viitor. La înființare, liceul a funcționat cu o clasă cursuri de zi și o clasă învățământ seral. În anul școlar 1960-1961, mărindu-se populația școlară, liceul a funcționat cu două clase paralele (profilurile real și uman), iar în anul 1963 s-a ajuns la patru clase paralele. Este de menționat faptul că, în afară de novăceni, liceul din Novaci atrage un număr mare de elevi din comunele învecinate: Crasna, Benghești-Ciocadia, Baia-de-Fier, Polovragi, Alimpești, Bumbeshi-Pițic, Săcelu etc.

În ceea ce privește dinamica structurii liceului, încă din 1992, de când a devenit Liceu Teoretic, instituția noastră a funcționat cu clase teoretice din profilurile real (matematică-informatică, științe ale naturii) și umanist (filologie), școlarizând elevi din zona de nord a județului Gorj.

Începând cu anul 1993, a funcționat

și profilul servicii în cadrul filierei tehnologice, care are specializări pe care le regăsim și în prezent. Ulterior, în anul 2010, la nivelul Liceului s-a înființat filiera vocațională, profilul sportiv, specializarea instructor sportiv-handbal, iar în anul 2016 și învățământ profesional (IP3), specializări care actualmente nu mai sunt incluse în planul de școlarizare. Iar, începând cu anul 2022-2023, a fost acreditată o nouă specializare în cadrul profilului umanist, științe sociale, care deja se bucură de mare succes.

Cu acest prilej, al sărbătoririi a 68 de ani de existență a liceului, au avut loc manifestări cultural-educative și sportive, care s-au derulat pe parcursul unei săptămâni. Manifestările cuprinse în program au fost organizate de Liceul Teoretic Novaci, în parteneriat cu Primăria orașului Novaci, Sindicatul Liber Învățământ Novaci, președinte prof. Popica Adrian Novac, Casa de Cultură Novaci, Consiliul reprezentativ al elevilor și Inspectoratul Școlar Județean Gorj.

În prima zi a manifestărilor, respectiv în ziua de 13 mai, activitățile propuse și organizate de elevi au fost diverse. Ziua de marți, 14 mai, a fost dedicată activității metodice a profesorilor de limba franceză din județul Gorj. Tema activității a fost Europa și valorile împărtășite de aceasta. Dintre activitățile desfășurate amintim: diseminare de proiecte europene, atelier de lectură și intercomprehensiune, piesă de teatru având ca temă pacea, recitare poezii în mai multe limbi străine ș.a. Pintre invitații speciali se numără dl Michel Pichon, director al Asociației OVR Mayenne-Novaci, precum și Ansamblul Folcloric „Nedeia” din Novaci, coordonat de dna prof. Elena Basarabă, director Casa de Cultură Novaci.

În zilele de 15 și 16 mai, liceul „și-a deschis porțile” pentru vizita absolvenților de clasa a VIII-a de la școlile gimnaziale din Novaci și din localitățile limitrofe, iar pe 17 mai manifestările s-au finalizat printr-o activitate deosebită, intitulată „Liceul Teoretic Novaci - despre trecut, prezent și viitor”, activitate la care au participat elevi, cadre didactice, foști absolvenți, domnul primar al orașului Novaci, dr. ing. Dumitru Leuștean, dar și reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean Gorj.

Timpul trece, însă marile principii și idealuri – mai cu seamă atunci când vorbim despre o instituție de educație și formare intelectuală și umană – rămân conforme dorințelor fondatorilor, adaptate vremurilor actuale.

Prof. ALINA RAMONA ȚICU
Director Liceul Teoretic Novaci

Vești din Novaci

❖ **40 de elevi** de la Liceul Teoretic Novaci au participat duminică, 28 aprilie 2024 la „Ziua Porților Deschise”, eveniment organizat de Facultatea de Matematică și Informatică București, în colaborare cu Asociația Studenților la Matematică și Informatică București, cu scopul de a populariza și atrage cât mai mulți absolvenți de liceu spre facultatea respectivă.

Elevii novăceni au fost însoțiți de prof. Maricou Cosmin.

❖ Liceul Teoretic Novaci se numără și în acest an printre liceele cu rezultate remarcabile la concursurile și olimpiadele școlare.

La Concursul Național „Tineri condeie”, etapa județeană, eleva Dăianu Maria a obținut Premiul I, cu nuvela „Coridor”. Eleva Berbecel Daria a obținut premiul al II-lea, iar eleva Deaconescu Ilinca, premiul al III-lea. Profesor coordonator-Popica Mădălina.

❖ În zilele de 25-26 mai a.c., la Novaci-Rânca are loc etapa a II-a a Campionatului Național de Viteză în Coastă, dotat cu „Cupa Gorjului”.

La competiție și-a anunțat participarea și talentatul automobilist novăcean, Alexandru Andreoiu.

C. D

LICEUL NOVACI – CONSACRARE ȘI FAIMĂ

Cea mai mare realizare a învățământului novăcean o constituie înființarea în vara anului 1956 a Școlii Medii Mixte de 11 ani Novaci, prin Hotărâre Consiliului de Miniștri, într-o perioadă când s-a dus o campanie susținută de înființare de noi licee pentru crearea condițiilor ca tot mai mulți copii să urmeze forme noi de educație și instruire, societatea având nevoie de oameni bine pregătiți.

Pentru început, Școala Medie Mixtă de 11 ani Novaci a plecat la drum cu două clase: una-curs de zi cu 40 de elevi, cealaltă-curs seral, cu 25 elevi și a funcționat în localul Școlii Gimnaziale Novaci până la construirea noului local de liceu (1967-1969).

Școala Medie Mixtă de 11 ani Novaci a plecat în septembrie 1956 pe un drum care s-a dovedit a fi poleit cu aur. De pe băncile acestei școli, denumită între timp, Liceul de Cultură Generală Novaci, Liceul Industrial și în fine, Liceul Teoretic Novaci (denumire pe care o poartă și astăzi), s-au ridicat valori deosebite: medici, profesori, ingineri, specialiști în diverse domenii care au dus faima acestui liceu nu doar în toată țara, ci și în S.U.A., Canada, Maroc, Franța, Italia, Anglia, în numeroase alte țări europene.

Sunt unul dintre absolvenții primei promoții a liceului novăcean. Primul director al acestei prestigioase instituții de învățământ novăcean a fost profesorul Bondoc Dumitru, zis Mareșalul. I-a urmat profesorul Melencu Dumitru, venit profesor de matematică după absolvirea Facultății de Matematică a Universității Timișoara (1957).

Școala Medie Mixtă de 11 ani Novaci a plecat la drum cu următorii profesori: Bondoc Dumitru (Mareșalul), Popescu Aurelia, Serghie Leuștean, Ciocoiu Ștefan, Bardan Lizica, Frățilă Maria, Mihalcea Florian, la care s-au adăugat nou-veniții: prof. Melencu Dumitru-matematică, Melencu Ana-matematică-fizică, Ivanovici (Druță) Vera-limba și literatura română, Rovinaru Ana-limba franceză, Brăiloiu Victor-educație fizică, Buduroiu Marieta (Brăiloiu)-geografie, Guveanu Maria-limba rusă, Popescu (Popica) Tinca-limba rusă.

În cei 68 de ani de existență, Liceul Novaci, sub oricare din denumirile purtate, a obținut rezultate de excepție, fapt ce-l clasează printre cele mai bune licee din Gorj și din țară. Este recunoscut pe plan național datorită rezultatelor obținute de elevii acestuia la fazele naționale ale olimpiadelor școlare și la concursurile sportive, cât mai ales pentru pleiada de oameni de mare valoare pe care i-a dat societății. Iată doar câteva nume: Bejancu Aurel, profesor ani mulți în Anglia, Canada și Kuwait, Berbecel Gheorghe-inginer specialist Aeronautică în Canada, Berca Gabriel, inginer, fost Prefect de Bacău, Secretar General al Guvernului României (2008), Ministru de Interne, senator, Consilierul Președintelui României (2013), Chiriac Ion, Conferențiar Universitar, doctor, Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu, Ciungu Ion, General de Armată Craiova, Cojocaru Gheorghe, profesor matematică Los Angeles, Cojocaru Ileana, profesor fizică-chimie, Consilier în Ministerul Educației și Cercetării, Ghenescu Traian, Cercetător științific la Institutul de Științe Spațiale București, Manta Pantelimon, fost Subprefect, Prefect de Gorj, deputat în Parlamentul României, Niculete Dumitru, inginer Societatea Management Wsciens Los Angeles-california, S.U.A., Șeful Institutului care înființează bănci în lume, Popescu Dumitru Crtistian, profesor universitar, Cercetător la Universitatea San Diego, California, S.U.A., deținător al Premiului „Simion Stoilow” pentru lucrări din teoria numerelor dincolo de Z, Popica Adrian Novac, medic neurocardiolog Cluj-Napoca, cu experiență și expertiză dobândită în Franța, Roibu Mihai, Preot Iconom Stravofor Târgu Jiu, Staicu Ion, General, Doctor în Drept, Brașov, Todea Adela, medic Israel, Țarfulea Gh. Nicolae, profesor universitar, Universitatea Caloumet, Chicago, S.U.A., Vâlceanu Otilia, medic Primar Radiologie, Ecografie, CTRM Târgu Jiu, Petroșani și mulți, mulți alții.

Mulți dintre absolvenții Liceului Novaci, la terminarea facultății s-au înapoiat în acest liceu pentru a contribui la evoluția prestigioasei școli novăcene.

CONSTANTIN DĂRVĂREANU

PĂSTORITUL. NOVĂCIUL – RENUMIT CUIB DE PĂSTORI

Se cunoaște că viața pastorală la români este practică îndeosebi de românii de peste munți, de cei din părțile ungurene, locuitori ai ținutului Sibiului, motiv pentru care au și fost numiți ungureni.

Dar nu trebuie generalizat acest lucru, fiindcă, la origine, strămoșii noștri daci trebuie să fi fost păstori, având în vedere că păstoritul nu a cerut cunoștințe avansate și nici utilaje pentru lucrul pământului. Apoi, păstoritul le-a asigurat hrana și îmbrăcămintea încă din timpurile cele mai vechi. Este foarte adevărat că în Oltenia ciobănitul este o ocupație aproape în exclusivitate a ungurenilor, dacă avem în vedere marii crescători de oi. La început însă, omul creștea atâtea animale câte să-i asigure cele necesare traiului.

Novăcenii pământeni, băștinașii, au practicat păstoritul sedentar, cu creșterea vitelor pe lângă casă, în vatra satului, unde turma constituită dintr-un număr mai mic de oi era pășunată în hotarul satului, seara retrăgându-se spre casă, nemaifiind necesară deplasarea la distanțe mari. Acest tip de păstorit a răspuns unor necesități individuale sau de grup (familie, gospodărie), constituind totodată un factor de stabilitate a vechii așezări înființate pe malul drept al râului Gilort ori în adăpostul văilor și pădurilor seculare. Păstoritul sedentar se deosebește radical de celelalte forme de viață pastorală care impun deplasarea turmelor și a păstorilor în afara vetrei satului de baștină, desfășurându-se de primăvara și până toamna, adică în anotimpul călduros, dar și iarna, în hotarul agricol al satului. Prin păstoritul local se realizează o strânsă corelație între cele două îndeletniciri principale: lucrul pământului și păstoritul.

Păstoritul practicat de mărginenii sibieni, transhumanța, adică vara la munte, iernatul la șes, în Banat, Bărăgan ori în sudul Olteniei, în locuri nestabile din timp sau parțial stabile, s-a împământănit și la noi după venirea și așezarea aici a celor care au dat naștere satului Novaci – Străini, când păstoritul trece de la statutul de mijloc de existență la cel de sursă de câștig. Ciobănitul la ungurenii novăceni s-a desfășurat după regulile ciobănitului din Mărginime, de unde își au originea. Astfel, cel mai în vârstă cioban de la stână era numit vătaf, iar cel mai tânăr boitar. Rolul băciței a fost și a rămas cu atribuțiuni în mulșul și prepararea brânzei. Gazdele, proprietarii de oi, angajau ciobani pe care îi plăteau în bani sau natură (un anumit număr de oi).

Păstoritul a jucat un mare rol în menținerea ideii și conștiinței de unitate națională, în circulația formelor lingvistice, munții nedespărțindu-i niciodată pe oieri. În zonele montane s-a plămădit de-a lungul secolelor o limbă curată, izvorâtă din înțelepciunea păstorilor, din veselie, din strigătul de durere, din nădejde și din suferință, pe care au păstrat-o cu sfințenie. Se poate spune că oierii au un limbaj al lor, vorbit parcă după știința oilor. Mai mult, dincolo sau dincoace de munți, aceiași oameni, aceeași vorbă, aceeași duioasă limbă românească ce se aude pe cingătoarea munților Carpați.

La cel de-al doilea Conges al oierilor, ținut la Târgu-Jiu în ziua de 21 noiembrie 1936, învățătorul Nicolae Muntean, președintele Uniunii Oierilor din România, spunea: „Oierii sunt cărașii ideilor

naționale, al ideilor de unitate a neamului. Ei au fost răspânditorii slovei românești, purtând în dășagii lor cartea sufletului românesc de-o parte și de alta a Carpaților și peste Dunăre, în Dobrogea, până la mare și chiar pe colinele Balcanilor... Prin ei ne-am putut păstra unitatea limbii, a portului, a credinței și obiceiurilor strămoșești” (din ziarul „Universul”).

Alături de Vaideeni Vâlcii, Novaciul este considerat printre cele mai renumite cuiburi de păstori din Țara Românească unde se păstrează până în zilele noastre străvechea ocupație a poporului român – păstoritul. Emigranții „ungureni” din Transilvania s-au remarcat prin muncă și pricepere în noile așezări care i-au adăpostit. Păstorii ardeleni au contribuit la unitatea de neam și limbă, obiceiuri, ocupație, folclor, tradiții. Un rol important l-au avut și în răspândirea cărților bisericești și laice, de o parte și de alta a Carpaților. În drumurile lor lungi, în acest nesfârșit ciclu al transumanței și în viața lor păstorească, făceau danii la diferite biserici și mănăstiri, oferind cărți, odăjdii, bani. Erau deosebit de pricepuți în ale comerțului. Cu aceste valori deosebite au venit și s-au stabilit pe aceste meleaguri, mutându-și aici până și bisericuța din lemn din satul de obârșie.

Ciobanii din Novaci, mărginenii stabiliți aici, alături de cei din Vaideeni erau renumiți și considerați ca ciobani bogați. Turmele lor numeroase iernau ca și acum la câmp, primăvara înapoiindu-se în localitate, iar în preajma Sf. Împărați Constantin și Elena urcând pe spinările de munți acoperiți cu iarbă fragedă.

„Novacii, așezarea care a polarizat turmele ciobanilor veniți din Transilvania, era locul de unde se pleca în transumanță, uneori până în Peloponez și Trieste, rămânând până azi o așezare plină de imedit și originalitate” (Matei Stăncioiu, Matei Constantin Doru, „Lung în drumul Gorjului”).

Documentele vremii ne spun că odinioară, când oieritul s-a dezvoltat continuu, ajungându-se ca locurile pentru iernat să se strămtoreze, ciobanii ajungeau cu turmele lor în căutare de hrană până în bălțile Dunării, în Banat, în Bulgaria, ori încotro îi bătea vântul, ajungând chiar până în stepele Donului.

După spusele inginerului Gheorghe Gh. Cuțuliga, niște ciobani novăceni originari de prin părțile Sibiului, ajunseseră în anii primului război mondial cu turmele lor tocmai prin Transnistria. Acolo îi prinsese revoluția lui Lenin și bolșevicii i-au împins sub amenințarea baionetelor spre răsărit, în apropierea Stalingradului, lângă Kuban. Întâmplarea a făcut ca Regimentul nostru de vânători de munte să ajungă cu frontul lângă Kuban. Într-o seară, câțiva militari în frunte cu sergentul Ion Toader, împinși de foame și frig, au ajuns în mijlocul unui sătuc ale cărui gospodării aduceau cu ale mărginenilor sibieni. Cei nouă soldați au fost poftiți în casa unui gospodar și nu mică le-a fost mirarea să afle că se găseau în casa unui cioban din Novaci. Sătucul din Caucaz, număra peste 50 de familii de ungureni, ale căror gospodării se deosebeau de cele ale sârmanilor din stepele rusești. Casele erau acoperite cu țigla, văruiate, fiecare avea grajd, căsuță mai mică de vară, porți înalte din fier forjat sprijinite pe stâlpi din piatră, după modelul nostru românesc. Un episod

URCAREA TURMELOR

Prof. univ. dr. NICOLAE VINȚANU

În secolul trecut, prin anii 60, Banatul era fruntea în lumea oilor. Ciobanii veneau de la munte, se tocmeau cu șeful fermelor și aveau liber să culeagă porumb, soia, vârzării sau floarea soarelui. Era un trai unde nu lipsea nimic, dar vremurile s-au schimbat și s-a ajuns ca ciobanii să nu mai plece din județul lor. Eu tocmai terminasem armata și nu prea știam încotro să o iau. Tata îmi tot spunea că o opțiune pentru mine, ca meserie, era păstoritul oilor, iar prima dată a fost când am terminat școala generală.

Primăvara se apropia, iar urcatul oilor la munte era din ce în ce mai aproape, la ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena. Ne-am făcut noi calculul, că aveam 15 oi cu lapte, 7 sterpe, un berbec și vreo 7 miei. Am vorbit cu Ghică Chirtu, care era un fel de rudă a noastră, care ne-a propus să dăm oile în Coasta Bengăi. Omul mi-a spus că dacă vreau să fiu cioban la el, nu ne va lua bani pe păstoritul oilor noastre și că salariul va fi integral acordat. I-am spus că trebuie să mă mai gândesc, oile urmând să plece peste trei zile la munte. Am venit acasă și le-am spus la ai mei, iar mama a spus să mai așteptăm.

A doua zi am luat mânăzările, adică oile cu lapte, un berbec, sterpele și mieii, pe care le-am împreunat cu cele ale lui Ghică, vreo 300 de capete în total. Dimineața eram echipat pentru munte și trebuia să văd dacă oile noastre stau împreună cu cele ale lui Ghică, însă mânăzările au luat un drum, iar sterpele, mieii și berbecii au plecat mai târziu. Eu am plecat cu mânăzările până la Cerbu. Toți de prin Plăieți, unii cu mai puține, alții cu mai multe, trebuia să ne facem loc printre ceilalți. Am mers până la Cerbu și am poposit acolo, apoi am ajuns la următorul popas tocmai la Lespezi. De aici se și vedea stâna de la Coasta Bengăi, iar ciobanii dădeau chiote.

Băcile, găinile și tot tarhatul fuseseră cu o zi înainte aduse. Am luat drumul Urdelor, am trecut peste apa Latoritei, Muntinu Mic, Muntinu Mare și am ajuns la Coasta Bengăi. Era mai spre după-amiază, iar oile trebuiau băgate la strungă, pentru

asemănător mi-a fost relatat și de către Cojocaru Dumitru de pe strada Mioarelor, care aflându-se pe front, împreună cu soldații novăceni Aurică Vlaicu și Coconețu Pantelimon, au întâlnit, undeva în Caucaz, ciobani din Poiana Sibiului.

După unele informații, ciobanii plecau cu oile în transumanță ajungând până la Marea Neagră, ori treceau Dunărea pe la Oltenița în țara turcească. Umblau cu oile toată Dobrogea și Bulgaria. Dacă treceau Dunărea nu-i întreba nimene de unde vin și unde se duc, plăteau turcului o sfântuică de oaie și pășunau în liniște până către Sf. Gheorghe. Mergeau câte 3-4 ciopoare de oi la un loc, treceau Dunărea pe la Schele, puneau oile pe POD și treceau dincolo.

Referitor la fenomenul de transumanță, unele informații ne arată că fenomenul era cunoscut încă de pe la anul 650, când vlahii, păstorii noștri din Carpați sunt semnalati nu doar în sudul Dunării, în Balcani, ci și pe îndepărtatele coaste și insule ale Mării Adriatice, din fosta Dalmație, și până în hotarele Alpilor venețieni (*Cronica franciscană de pe insula Rab a călugărului Odorik Badurina*), unde erau numiți vlahi, caravlahi, rumeri, morlaci, ca fiind plecați cu oile din Carpați.

În călătoriile mele prin lume cu Ansamblul „Nedeia” am cunoscut locuri la

că laptele gros trebuia mulș. Ciobanii au mulș cam vreo oră și jumătate, după care au plecat în „porneală”. Mai târziu, pe la vreo 9 seara, a venit al doilea mulș, pentru că oile se mulș de 3 ori pe zi. Dacă nu faci acest lucru, pierzi un lapte pe zi. Cei care au plecat mai târziu din Novaci au ajuns și ei la Coasta lui Rus cu sterpele, cu berbecii la Lacul Gălcescu, iar cu mieii în Gaura Mohorului.

Am mers vreo 35-40 de km până am ajuns la destinație, că așa-i drumul ciobanului, acesta nu poate sta locului. Când treceam printr-o pădure, am văzut vreo doi lupi care încercau să ne ia urma, dar câinii i-au alungat. Pesemne că lupii aveau pui cărora le era foame. Pe atunci urșii și lupii vânau oile pentru a se hrăni.

La stână s-a încins o mică petrecere. Focul ardea cu vâlvătăi de lumina tot cerul. S-a fiert o smântână și un balmuș ca lumea, Ghică a adus vin cum era obiceiul. Mă gândeam că ciobanii au mâncare bună și chiar dacă urșii și lupii veneau să ia o oaie, tot o scoteau din ghearele lor și rămăneau cu carnea. Noaptea nu am prea dormit deloc pentru că au venit doi lupi și doi urși. Dacă așteptam puțin, era pagubă pentru avutul nostru. Așa este viața de cioban, că somnul era pe apucate.

Am meditat tot drumul de acasă și până la Coasta Bengăi. Viața de cioban te împinge în istorie de cel puțin 5000 de ani. Nu s-au schimbat prea multe din acest drum: fie vară, fie iarnă, trebuie să păzești oile, fiindcă într-o clipită poți să rămâi sărac, așa cum se povestește despre „ciobanul care a pierdut oile”. Spre prânz, i-am spus domnului Ghică că mai am ceva timp de gândire. Când am ajuns acasă, am stat vreo trei zile fără să fac nimic. Ai mei considerau că urma să iau o hotărâre majoră. Pe atunci, poștașul a venit de la raion și mi-a spus că trebuie să mă duc la cadre. Am plecat după prânz, iar personalul de la cadre mi-a spus că trebuie să mă pregătesc că voi intra la stația de radioficare din Novaci. A doua zi m-am pregătit și am ajuns la Târgu Jiu, unde urma să devin redactor. Soarta o luase, deci, înaintea mea.

descendenților oieri de odinioară, sate întregi în care se vorbește o limbă apropiată de limba noastră: Metsovo, împrejurimile Ohridului, în Macedonia. De altfel, în Macedonia erau mulți rumâni, Cincars (Țânțari) care-și spuneau armân.

Revenind la locurile noastre, prin poziția sa geografică, Novaciul s-a aflat în permanentă legătură cu satele de mărginenii din Transilvania.

Transumanța, migrația periodică a păstorilor și turmelor de oi este un fenomen specific ciobanilor. În vastul ciclu al transumanței, așa cum arătam mai înainte, oierii își duc vara oile în munte, iar toamna, când timpul se strică și zilele devin tot mai răcoroase, cam pe la Sf. Marie Mică, ciobanii și băcițele coboară în sat. De la stână, turmele coboară pe lăsători și poteci știute numai de ciobani spre localitățile de baștină. Ajunse în satul de obârșie, turmele sunt adunate cărduri-cărduri sau ciopoare și se face numărătoarea oilor. Gazdele cu puține oi și le iau acasă, iernându-le în sat. Adevărații ciobani, cei cu turme de sute și chiar mia de capete le duc la iernat la câmp. Peste munți se așterne liniște deplină. Stănilile rămân singure în imensitatea munților, nu se mai aude niciun zăngănit de clopot sau fluier de cioban.

CONSTANTIN DĂRVĂREANU

PAGINI DE ISTORIE LOCALĂ

Sunt multe întrebări care așteaptă răspunsuri în legătură cu formarea satului Ungureni (Novacii Străini) și ce rol a avut acesta în dezvoltarea comunei Novaci.

Satul Ungureni s-a format pe moșia boierească Novaci. Se știe că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea mai multe familii boierești din țară stăpâneau în indiviziune o mare moșie pe malul stâng al Gilortului, de la hotarul cu satele Bălani și Pociovaliștea la sud, comuna Cernădia la est și Pasul Tărtăraul la nord. A existat o casă boierească în care a locuit familia Palada până la sfârșitul războiului și chiar după război când ultimii descendenți au murit, iar casa a fost vândută.

Se cunoaște că a existat până la începutul secolului XX o „Cocoană” din familia Palada care a contribuit efectiv la stabilirea pe moșie a primilor ungureni veniți din Transilvania. Știm că românii au trăit separați în cele trei state românești formate după retragerea stăpânirii romane, dar Carpații nu i-au despărțit niciodată. Să ne amintim de legendarul Negru Vodă venit din Transilvania și stabilit în regiunea Muscel, de Dragoș Vodă, cel care a avut un rol decisiv în întemeierea Moldovei, și de alți domnitori și cărturari care au contribuit la menținerea unității de neam a românilor.

În legătură cu venirea primilor ungureni și stabilirea lor pe moșia Novaci, după instaurarea stăpânirii habsburgice în Transilvania, trebuie precizat faptul că presiunile făcute asupra românilor de a renunța la credința ortodoxă și trecerea la catolicism i-au determinat pe mulți români să treacă munții în Țara Românească și Moldova. Au fost mulți și care au acceptat să treacă la biserica greco-catolică (mitariană), multe dintre bisericile românești fiind preluate de această biserică. Persecuțiile religioase au continuat determinând răscoale țărănești și migrarea românilor peste munți unde s-au format comunități ale ungurenilor.

Trebuie să remarcăm și faptul că ungurenii stabiliți pe moșia Novaci au fost oameni cu posibilități materiale ce le-au permis să cumpere terenuri în Plaiul Novaci unde și-au întemeiat gospodării prospere. Acestora li s-a impus de cei care se îngrijeau de administrarea moșiei să muncească în calitate de țărani dependenți (clăcași) pe moșia boierească, statut ce l-au avut până la reforma din 1864 a lui Cuza Vodă care le-a acordat libertatea.

După ce împărăteasa Maria Tereza a înființat regimentul de graniță de la Orlat, românii din Mărginimea Sibiului

înrolați în acest regiment au primit dreptul de a trece cu oile până în Valea Lotrului în schimbul apărării graniței, fapt care a făcut ca un număr mare de transilvăneni să se alăture celor stabiliți anterior în Plaiul Novaci. În acest fel, comunitatea de ungureni a devenit mai numeroasă, la începutul secolului XX fiind deja constituit Satul Ungureni (Novacii Străini), intrat în componența Comunei Novaci.

Mai trebuie reamintit că familia Palada a făcut foarte multe lucruri pentru ungurenii stabiliți pe moșie. Să ne rezumăm la câteva: a donat pământ pe care au fost construite cele două biserici (cea veche de pe strada Rânca și cea de pe platforma de Răsărit a orașului), o organizat o rețea de ulițe care permiteau circulația cu animalele și deplasarea la muncă pe moșia boierească, a dat pământ pe care s-a construit la sfârșitul secolului al XIX-lea Școala primară de Băieți, a adus în Novaci familia Răduțescu căreia i-a dat pământ pe care a construit casa și a locuit până de curând Generalul Răduțescu, Familia Pateli.

Un mare merit în dezvoltarea Satului Ungureni revine învățătoarei de la Școala de Fete și apoi Școala Primară Novaci, Paulina Răduțescu, cunoscută nu numai pentru instruirea tinerelor fete în meșteșugul cusutului, dar și pentru organizarea de serbări școlare cu teatru și dansuri populare.

Multe alte lucruri sunt legate de familia Palada. Să nu uităm că ultima descendentă a familiei care a locuit în Novaci a fost Olga, căsătorită cu colonelul Graur, fost prefect al județului Gorj în timpul lui Ion Antonescu. Fiica colonelului Graur, Olguța, a vândut casa boierească lui Ilie Gheorghioiu, retrăgându-se apoi la Craiova.

Un lucru pe care trebuie să-l știe toți novăcenii este faptul că pământul pe care s-au construit biserica din Plai, Biserica „SF. Ioan Botezătorul”, Școala Primară Ungureni, de pe Strada Rânca, se află pe pământul dat de familia Palada pentru folosul comunității și nu poate fi înstrăinat. El constituie un drept al comunității care vine din vechime și nimeni nu are voie să se atingă de drepturile comunității.

Sunt realități care fac parte din istoria Novaciului și numai cunoscându-le și apărându-le putem explica cum Satul Ungureni a devenit prosper influențând întreaga zonă din nord-estul județului Gorj, impunând portul, obiceiurile, datinile și modul de viață asemănător cu cel din Mărginimea Sibiului.

Prof. Gheorghe TODEA

STÂNI ALE VAIDEENILOR ÎN MUNȚII CĂPĂȚÂNEI PE LA 1930

Prof. univ. dr. NICOLAE VINȚANU

În Oltenia de sub Munte, ciobănitul este o ocupație exclusivă a ungurenilor sau austrienilor, cum sunt denumiți aceștia în diferite lucrări de specialitate. Între Tismașana și chiar Porțile de Fier, vom găsi numeroase localități născute de-a lungul timpului prin „rărirea” celor ce se ocupă cu păstoritul din Ardeal. Centrele de „rărire” au fost mai ales Poiana Sibiului, Jina, Săliște, Rășinari, Șugag, Vinerea etc. Din documentele istorice reiese că majoritatea ungurenilor au venit în Oltenia de sub Munte, după răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan de la 1784, ca urmare a represiunii austro-ungare și a unui mai mare set de libertăți în Țara Românească în acele vremuri.

Multă vreme acești noi locuitori ai satelor oltene erau numiți venetici sau străini. Elocvent este cazul Novaciului, unde străinii s-au așezat pe moșia boierului Palada, având statut de clăcași, dar care plăteau în bani sau în produse animaliere zilele de clacă. De atunci a rămas până azi numele zonei de răsărit a acestei localități – Novacii Străini, ceilalți fiind Novacii Români, adică pământeni.

O localitate unde s-a dezvoltat puternic oieritul de-a lungul timpului este Vaidei sau Vaideeni, aflată la câțiva kilometri de Horezu. Și aici păstori de frunte sunt veniți din Ardeal: Vinereanul din Vinerea, Sebeșeanul din Sebeș, Mohanii din Mohu, Jienii de pe Jiul Transilvan, Jinarii din Jina. Potrivit documentelor vremii, Vaideii aveau aproape 600 de familii de ungureni care se ocupau cu ciobănitul. Situația este apropiată cu cea din Novacii Gorjului unde feciorii își alegeau miresele dintre fetele vaideenilor ori își aduceau miri din Novaci.

Cele aproape 600 de familii de oieri din Vaidei, câte existau prin 1930, se înțelege că aveau nevoie vara de foarte multe stâni la munte. Un tabel în lucrarea mai jos citată arată că existau peste 30 de astfel de stâni ale vaidienilor în munții Parâng și Căpățâanii. Majoritatea figurează în hărțile de specialitate din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ceea ce atestă vechimea și continuitatea lor. Astfel de centre de producere a laptelui de oaie și a derivatelor sale erau la

Curmătura Oltețului, la Negoveanu, Turcinu, Târnovu Mic și Târnovu Mare, Petriceaua, Ludeasa, Urs, Pietrele Roșii, Căpățâna, Gropițele, Balota etc. De altfel, munții Ghera, Bărbătescu, Vânturarița, Bistrița Rece, Gura Oii, Văleanu, Curmătura, Mălaia, Micaria etc. erau an de an populați cu oi ale vaidienilor.

Interesant este faptul că altitudinea la care se aflau stăniile vaidienilor oscila între 1300 și 1900 m. Stîna la cea mai joasă altitudine era cea din Piscul Ursani aflată la 1460 m, iar la altitudinea cea mai înaltă era cea din Cotișoru -1980 m. Mai notăm că stăniile erau așezate, de regulă, în dosul muntelui pentru că acesta este „mai vâratec”.

Văratul la munte nu însemna pentru vaideeni doar păscutul oilor, mulsul și încheatul laptelui, fabricarea brânzei, a untului sau a urdei. Viața la stână avea partea ei de comuniune cu cerul, cu stelele, cu pășunile, cu fauna și flora pădurilor și poienilor. Un loc aparte îl aveau Nedeile, celebrele sărbători din viața păstorilor cum erau denumite în vechime târgurile de fete. Acestea constau, de fapt, în facilitarea întâlnirii dintre băieți și fete candidați la însurătoare sau măritiș, în cadrul unor cunoscute jocuri populare-învârtita, jieneasca, mărunta, mătura, lozasca, șchioapa, chindeul etc. Se mai organizau și jocuri de îndemănare cum erau turca și ariciul.

Cea mai renumită nedeie era cea de la vârful Nedeiu, care se făcea la Sânziene (24 iunie) și la Sfântul Ilie (20 iulie). Sărbătoarea de pe vârful Nedeiu strângea ciobani din toată zona Mărginimii Sibiului și a Olteniei de sub Munte. Acolo veneau nu doar băieți și fete, ci și negustori, cei care căutau ciobani pentru perioada de iarnă etc. Fetele și băieții care se plăceau hotărâu nunta sau chiar se căsătoreau, în vremuri mai vechi, la Biserica din Coasta Bengăi, anume construită pentru astfel de evenimente.

Ascultând despre faptele acelor oameni din vremuri de mult trecute poți da frâu liber gândirii despre o lume înfrățită cu natura și cu începuturile timpului ancestral, la care ar trebui să ne întoarcem mereu.

LUMEA NOVACIULUI

„...Abătut în provincialismul Novaciului meu fără sfârșit, ascult vocea prietenei mele „post-moderne”, venită parcă din alte zări, povestindu-mi frenetic despre aventurile epistemologiei actuale. Și brusc, totul îmi sună cunoscut: tot o „dinamică ideală” și această opoziție între *epistemologia xenofobiei* și cea a *ospitalității*! Am văzut și am trăit această aventură undeva, demult, într-un sat gorjenesc... Ungurenii mei, „închiși față de **fiecare**” și „deschiși față de **toți**”, punându-i la distanță

pe ceilalți, în particularitatea lor, pentru a-i putea gândi în categorii abstracte și generale, sunt structuraliști fără să o știe. Pe de altă parte, *pământeni*, refuzând să vadă în vecinii lor principii și categorii, percepându-i și gândindu-i în particularitatea lor la care se mulează de fiecare dată, amestecându-se astfel cu aceștia în diversitatea întâlnirilor, practică, de fapt, o „epistemologie a ospitalității” spontană și frustă.

Dar Lumea nu este nici a *ungurenilor*, nici a *pământenilor*. Lumea este Novaciul. Și,

parafrazându-l pe Flaubert, *Novaci c'est moi!* Altfel spus, toată această incursiune în particularitatea Celuilalt nu are sens (și nu este posibilă) decât ca drum spre universalitatea în Sine. Și atunci, dacă toate drumurile duc la Noi, a fi fost douăzeci de ani pe drumul Novaciului înseamnă să capete sens...”

Vintilă MIHĂILESCU,
„Fascinația diferenței”,
Editura Paideia, 1999

Din poveștile lui Gheorghe Băloi: MESERIA DE CIOBAN

Motto: „Vai săracii, ciobanii
Nu văd gura cu anii,
Dar când o prind în cojoc
O țucă, nu își bat joc”.

- După ce mi-ai povestit atâtea despre tine și despre viața de cioban, vorbește-mi acum ce-i aia ciobănie?

- Apăi, dacă vrei să știi, dragă domnule, ciobănia este prima meserie după vânătoarea pe care-o practicau oamenii primitivi. Ciobănia i-a determinat să renunțe la arcul cu săgeți și la suliță. Îți spuneam că odată ce s-a îndrăgostit de aceste ființe minunate, care sunt oile, omul n-a mai plecat de lângă ele.

- Meseria se-nvață în școli, ce trebuie să înveți ca să devii cioban?

- Meseria se-nvață și în atelier, domnule, iar atelierul meu este stâna, strunga, târla, celarul etc., adică „o viață lângă turma de oi”.

Înainte nu erau școli prea multe, iar cele câteva se aflau la oraș. Oamenii nu aveau bani să-și dea copiii la oraș. Mulți au rămas la coada oii, la coada vacii, ori la sapă. Și au trăit și ei, ba chiar mai bine decât cei care-au luat drumul pribegiei prin orașe. Cei care au fost harnici și serioși au prins cheag, au strâns oi, și-au făcut turma lor și au ajuns printre cei mai bogați oameni din sat.

Uită-te la oamenii din comuna noastră! (N.R – Cernădia). Cei mai mulți nu au avut pământ și n-au putut produce recolte îndeajuns cu care să-și țină

familia. Am avut însă munții lângă noi și am crescut oi. Dacă privești ce case au realizat ciobanii din Cernădia, n-o să poți vorbi niciodată despre ei că și-au ratat viitorul pentru că n-au mers la școli.

Dar să nu ne oprim și să privim mai departe. Ciobănia a devenit un cult, o industrie, o cultură națională. Laptele și brânza de oaie sunt hrana mult căutată de toată lumea. Carnea de oaie este hrana de bază la multe nații care nu se ating de carnea de porc, iar pentru carnea de miel, de Paști se dau adevărate bătălii, în toate piețele, pentru ca omul să prindă măcar o pulpă ori un prapur pentru drob. Cât despre legende, cântecele și sărbătorile ciobănești, cred că nu trebuie să mai vorbesc. Există cântece mai frumoase decât cele cu ciobani și oi? Când spui Lucreția Ciobanu, ai pus deja o icoană pă vârful muntelui.

- Să nu ne depărtăm de la întrebare, la ce se pricepe un cioban?

- La tot ce-i trebuie ca oaia să crească frumoasă și sănătoasă, să dea lapte, să facă miei mari și să dea lână curată. Niciun inginer, cu toată cartea lui, nu poate să facă ce face un cioban. Mor oile lângă el de foame. Uită-te la oile din ferme crescute la saivan și hrănite după carte, apoi privește oile dintr-o turmă care vărează în munte și ierneză la câmpie în transhumanță. Se compară? Alea din saivan curg pârtales după ele ca după câini când năpârlesc și zbiară toată ziua de foame ori de săte.

Dar ciobanul să mai pricepe la mulsul oii, la prepararea laptelui cu tot ce ține de el: brânză, urdă, smântână, unt și altele. Brânza de oaie preparată la stână și pusă la butic rezistă până în vara următoare, pastrama de oaie făcută de cioban e mai bună și mai naturală decât cea prelucrată în carmangerii, iar tocanul (sloiul) de oaie este un deliciu pe care nu-l întâlnești la oraș.

- Când învață ciobanul toate aceste lucruri?

- Cum spune o vorbă „meseria se fură”, așa și ciobanul fură meseria zi de zi. Dacă el crește de mic la stână, dacă începe cu mânatul oilor la strungă, apoi ajută baciul la trebile stânii, mai merge și cu turma la păscut de dimineață până seara, dacă doarme afară lângă oi să nu vină lighioana și a doua zi o ia de la capăt, atunci înseamnă că el învață 24 ore pe zi și nu patru cât stă la școală și iese din el un cioban veritabil. Meseria de cioban se transmite din tată-n fiu.

Cum spuneam, bunicul meu a fost cioban, tata a fost cioban, eu și fratele meu am fost și mai suntem ciobani, fiul meu, chiar dacă a mers și la școală, mi-a preluat meseria și deja și-a intrat în rol.

- Cât de răspândită e această meserie la români?

- Păi, peste tot din Moldova până-n Dobrogea, din Vrancea, pe sub poalele Carpaților, până la Severin, apoi în tot Banatu și tot Ardealul sunt numai crescători de oi. Cred că ciobănia

concurează la număr cu oamenii din agricultură, adică cei care cultivă cereale ori grădinăresc.

Și românii din Crimeea, cei din Valea Timocului, Bucovina de nord și cei din Țara Maramureșului de peste granița cu Ucraina sunt renumiți în creșterea oilor.

Moldovenii sunt renumiți în rasa de oi astrahan, dobrogenii sunt renumiți cu oile lor din rasa merinos, iar noi, cei de sub Carpații Meridionali, suntem cei mai tari în oile țurcane.

ION STAIKU

(Fragment din cartea
CIOBANUL DIN ZĂNOGUȚA)

Lucruri mai puțin cunoscute

După cum consemnează fostul magistrat gorjean Ion Duguleană în lucrarea „Străini în Gorj”, doi frați cu origini din Italia, stabiliți la Târgu Jiu, s-au aflat printre oamenii care formau echipa celebrului arhitect Julius Doppelreiter, de numele căruia se leagă realizarea mai multor clădiri de patrimoniu din Târgu Jiu și din județul nostru.

Aceștia au învățat meseria de la tatăl lor și au ales să trăiască în orașul lui Brâncuși până la trecerea la cele sfinte. Mai întâi au lucrat ca zidari, cu timpul devenind printre cei mai cunoscuți și apreciați antreprenori de lucrări din județul Gorj.

Ion Di Bernardo s-a născut în anul 1897 și a trecut la cele veșnice la 27 martie 1974. Fratele său, Gheorghe Di Bernardo s-a născut în anul 1894 și a decedat în anul 1973.

Cei doi, după ce s-au specializat în meseria de zidar, au deschis o firmă, reușind să realizeze o parte din proiectele arhitectului Julius Doppelreiter. Firma s-a numit „La frații Di Bernardo”:

Printre clădirile ridicate de frații Di Bernardo se numără Cabana „Ciuperca”, ridicată în anul 1937, care avea să devină emblematică pentru zona Râncea.

Contractul pentru construirea Cabanei „Ciuperca”, în anul 1937, a fost încheiat cu Prefectura Gorj, la prețul stabilit pentru lucrare de un milion de lei.

Cabana „Ciuperca” a fost demolată de către un om de afaceri, deși avea valoare istorică, pentru a face loc unei pensiuni.

Cabana „Ciuperca”, ctitorie a fostului Prim-Ministru al României, Gheorghe Tătărescu, era una

dintre cele mai frumoase construcții din Râncea, inclusiv pentru timpurile actuale.

După instaurarea comunismului a fost lăsată de izbeliște pentru că de ea se lega numele lui Gheorghe Tătărescu.

Copil fiind, am locuit o vară în această cabană. Prin anii '50, a fost oarecum reabilitată, în ea funcționând și un cinematograful unde se prezentau filme pentru turiști și pentru ciobanii din împrejurimile Râncii. Apoi, a fost lăsată din nou în izbeliște până a trecut în proprietatea Fabricii de Țigarete Târgu Jiu (1992-2002).

Acum, a rămas doar numele...

Pe lângă cele consemnate de Dl. Ion Duguleană, în ce privește frații Di Bernardo, vin și eu cu o altă informație, la fel de valoroasă. Ca director al Casei de Cultură Novaci, am păstrat un dosar cu proiectul acestei frumoase instituții de cultură până când a trebuit să predau o parte din planșele proiectului unei instituții care se ocupa de siguranța populației în cazuri extreme.

Pe una dintre planșe figura numele lui Gheorghe Di Bernardo, ca realizator, a unei părți din proiect.

CONSTANTIN DĂRVĂREANU

Coridor

Motto: „Trăim într-un curcubeu de haos.” (Paul Cezanne)

Negru. Mi-am deschis ochii și totul era negru. Fiecare undă, fiecare respirație, șaptele îmbrăcate în necunoscut. M-am ridicat de pe podeaua rece, m-am scuturat de amintiri și mi-am ascultat bătăile inimii. Dezbrăcată într-o cameră neagră, dezbrăcată de mine. Îmi pipăi încet și cu naturalețe vârful degetelor, brațele firave ce păreau să fi cărat poveri prea mari, sufletul dezgolit agățat de un trup străin.

Respir, inspir. Ce sunt? Am uitat ce sunt, am fost ceva cândva? Unde sunt? Cine sunt? Mă înghite negrul, mă înfioară și mă macină. Nu mă cunosc, nu cunosc. Nu știu, dar am știut vreodată? Liniștea apăsătoare comprimă spațiul și timpul. Lumea nu are contur, e o mare de negru, de ambiguitate. Cea mai mare întrebare a lumii sunt eu. Eu?

Camera nu are ferestre sau uși. Sunt blocată și nu știu de ce. Prinsă într-un joc fantastic, stau acum pe podeaua rece și dură, care cred că îmi e acasă. „Cerule” e negru. Nu o să ies niciodată de aici. Și dacă aș ieși, ce e în afară de aici? Există și altceva în afară de negru? Există culori? Există doar eu? Există și alți de eu? Există ei?

Capul îmi vâjăie și nu înțeleg de ce. Mă uit la infinitul din jurul meu și mă simt infimă. Oare sunt într-o cameră? Sau asta e viața? Viața? Eu am viață? Mă ridic de pe podea și băjbăi în căutarea unui colț, a unui perete, a unei limite a infinitului. Mă surprind alergând, alerg în căutarea a ceva, cred că o să știu ce caut când o să îl găsec. Pot să alerg? Încep să cresc în camera neagră, mă surprind în timp ce sunt. Încep să sar, mă arunc pe podea și mă doare. Încep să simt. Eu simt? Nu știu să simt, pur și simplu o fac. Ți-aș explica, dar nu înțeleg nici eu. Mă ridic și cad, cad și mă ridic iar, dansez parcă și nu mă satur de durerea căderii și de exaltarea ridicării. Simt.

Mă urmărește ecoul. Gândurile îmi aparțin, dar le aud constant, repetându-se obsesiv. Aud ceea ce nu gândesc. Aud liniștea din încăperea. Aud impulsul de a vorbi. De a vorbi cu camera, de a conversa cu o non culoare. Mă surprind vorbind. Și mă ascult.

-E cineva?

Mi-a răspuns ecoul.

Îmi urmăresc degetele în timp ce conturează cercuri pe podea. Simt podeaua, acum parcă aspră asemenea asfaltului. Ating cu picioarele goale asfaltul și mă învârt în căutarea unor răspunsuri. Întrebările mă copleșesc. Și nu știu cine sau ce sunt, unde mă aflu și ce e negrul. Știu că simt. Și conturând în cercuri largi camera în care sunt blocată, simt că nu am fost doar eu. Că nu a fost mereu totul negru, că am știut odată cine sunt, că am fost cândva doi de eu. Mă întind în căutarea unui „cineva”, dar în zadar, mâna mea se pierde în golul ce mă înconjoară. Am fost mereu singură în camera neagră, doar eu și pereții. De ce nu mai știu cum să fiu singură în camera neagră? Mă macină durerea căderii, dar pierd speranța de a mă mai ridica. Simt că nu am fost doar eu. Simt că a fost un el. Și că acum nu mai e.

Se deschide o ușă. Alerg spre ea. Nu înțeleg de ce. Mai devreme nu era nicio ușă de deschis. Se depărtează de mine, alerg, dar o văd din ce în ce mai departe. Vreau să văd ce e dincolo de ușă. Vreau să evadesc din negru. Vreau.

Sunt în fața ușii. Văd viața prin crăpăturile de lângă balama. Ce e în spatele ușii? Evadesc? Simt fiecare fior al fricii cum îmi trece prin corp ca un curent. Încep să nu îmi mai doresc să simt. Mă văd apăsând clanța ușii misterioase. Am ieșit din negru.

Galben. Îmi deschid ochii și totul este galben. Mă uit în urma mea și ușa dispăruse. Sunt în camera galbenă și nu mă mai pot întoarce în camera neagră. Aceiași pereți goi, aceeași podea rece, aceeași liniște. Nu sunt singură. Zâmbesc când văd că nu sunt singură. Zâmbesc? Se simte frumos când zâmbesc.

O păpădie. O păpădie într-o mare de galben îmi surâde. Mă privește atent, de parcă m-ar cunoaște. I-aș pune mii de întrebări, oare îmi poate răspunde?

-Mă cunoști?

Îmi răspunde ondulându-și tulpina, îmi urmărește mișcările. Nu știu ce vrea să îmi spună. Dar eu o cunosc. Îi cunosc jocul tulpinii, coroana de petale firave. Cunoscută păpădia din fața mea. Mă plimb prin camera galbenă și îmi analizează pașii, își rotește petalele în sensul mersului meu. Dansăm împreună pe fundalul galben și mă uluiește amalgamul de sentimente pe care le resimt? Râsul și zâmbetul îmi acaparează firea. Ce simt? Bucurie?

Mă așez lângă ea și în fața mea apar mii de păpădii pe o câmpie care umple camera galbenă. Ca un centru universal, o fetiță pare să susțină și să creioneze marea de flori, un centru de gravitate al bucuriei. E îmbrăcată într-o rochie albă cu volane de mătase, iar buclele castanii îi conturează chipul de porțelan. Are tenul măsliniu, cu reflexe aurii, iar zâmbetul său face fiecare păpădie să râdă. Întreaga împrejurime pare să prindă viață în jurul ei. E un izvor nesfârșit de bucurie. Aleargă răsându-i soarelui prin marea de păpădii. Aleargă și dansează, și râde. Le vorbește florilor, le îmbrățișează.

-Promit să am grijă de voi mereu. Chiar și atunci când voi nu veți avea grijă de mine. Promit să nu vă rup, promit să vă am.

Aș putea să o ascult o veșnicie vorbind. O privesc cu fascinație pe fata din câmpul de flori. O văd cum se îndepărtează de mine, prinsă în jocul cu păpădiile. Dispare. Sunt iar singură cu păpădia mea.

Zâmbesc când mă gândesc la ea. Nu știu cine suntem, dar ne cunoaștem râsul. Nu știu cine sunt, dar cred că mi-a plăcut să zâmbesc. Mi-a plăcut bucuria. Fata din câmpul de flori le-a promis păpădiilor că va avea grijă de ele. Oare ele nu au avut mereu grijă de ea? De ce nu au avut? Ea și-a ținut promisiunea? Eu mi-am respectat-o? Dar el? Ce promisiune?

Mă pierd în lumea gândurilor, dar scârțâitul unei uși mă readuce în camera galbenă. Mă ridic de lângă floare și știu că sunt încă singură, că încă nu știu cine sunt. Mă îndrept spre o nouă ușă. Nu îmi mai e frică să apăs pe clanță. Înainte să pășesc afară din camera galbenă mă întorc spre păpădie.

-Promit să nu te uit!

Am deschis ușa.

Albastru. Îmi deschid ochii și totul este albastru. Nu mă mai uit în urma mea, știu că ușa nu mai e acolo. Abia observ albastrul pereților, mintea mea se pierde în aceleași întrebări? Viață? Suntem doi? Eu și cine? De ce acum sunt doar eu? Îmi e frică de a fi doar eu.

Un strop mi se prelinge pe umărul gol. Îmi ridic privirea, nu știu de unde a apărut. Picături îmi mângâie obrazii, mâinile, trupul. Plouă. În camera albastră plouă. Îmi e frig și nu știu încotro să mă îndrept. Nu știu cum să fug de ploaie. Părul ud îmi mângâie spatele, mă îmbrățișează. Ploaia mă înconjoară, inundă camera albastră. Apa îmi ajunge până la glezne. Îmi e frică.

Mă așez pe podeaua udă și o văd. O văd pe ea stând în gară. Căștile în urechi, un hano-rac larg cu gluga trasă, alcătuiesc un om. Plouă torențial, dar pe ea nu o atinge ploaia, stă în stație. Își ridică privirea și îmi amintesc. Fata din câmpul cu păpădii, ea e. Nu am uitat. E o forfotă în jurul ei. Mame alergând prin ploaie cu copiii de mână, îndrăgostiți înghesușiți sub vreo umbrelă, prieteni alergând să prindă ultimul tren, larma cotidiană acaparează peisajul, dar ea nu aparține cotidianului, e singură.

Sunt și eu în gară cu ea. O ating, dar nu mă simte. Îi vorbesc, dar nu mă aude.

-De ce ești singură?

-Încotro te îndrepti?

Mă fascinează tot ce mă înconjoară. Nu mă vede nimeni, dar eu văd tot. Văd întunericul, îmi văd reflexia în bălțile de pe jos. Asta sunt eu? Nu m-am mai văzut până acum. Am

știut doar să mă simt. Îmi întorc privirea spre ea. Nu mai știu drumul spre camera albastră, dar oare îl știe ea? S-a ridicat și a pășit în primul vagon. Ca rutină, un gest pe care îl face zilnic. Mă înnebunește normalitatea ei. Trenul a plecat și eu am rămas pe podeaua din gară.

A dispărut. Totul e iar albastru. Nu mai știu ce culori erau în gară. Simt apa care inundă încăperea, îmi ajunge acum până la șolduri. Încep să alerg prin ploaie, mișcându-mă greu prin apa care mă înconjoară. Simt o tensiune imensă, o deusolare complexă. De ce nu e nicio ușă? Ajung să înot în marea din camera albastră, să mă lupt pentru a evada. Nu știu încotro să mă îndrept. Îmi e frică? Frică? Simt frica de a rămâne în camera albastră, de a înota nesfârșit pentru a putea continua să fiu. Nu m-am gândit niciodată că se poate termina totul. Nu trebuie să se termine acum, nu-i așa? În ploaie rece simt o lacrimă caldă ce mi se prelinge pe obraz. Clipsec. Văd o ușă.

Roșu. Îmi deschid ochii și totul este roșu. Traversez camera roșie și las în urma mea șiroaie de apă. Am evadat. Eu. Încep să nu mai pot să fiu doar eu. Mă urmărește ceva. Îmi întorc privirea și caut în disperare ceva. Simt ceva, simt pe cineva, lângă mine. Și caut continuu, mă zbat și mă avânt în găsirea unui răspuns. În fața mea nu e nimeni. În spatele meu e? O siluetă athletică îmi imită fiecare mișcare, un dans haotic și discret. Mă întorc și îl privesc pentru prima dată. Un el. Acum suntem o ea și un el.

-Ți-a luat ceva timp să te prinzi, așa-i? Îmi spune răsând.

-De ce să mă prind?

-De faptul că eram în spatele tău. Trebuie să îți mărturisesc că am ținut destul de greu pasul cu tine, cu mișcările tale, ai devenit mai rapidă de când ai ieșit din camera albastră. Tandemul e greu pentru cei care împărtășesc pașii, dar nu și ritmul. Ai norocul că nu ți-am uitat ritmul.

-De unde știi de camera albastră? Cine ești?

-Știu toate camerele. Pentru că eu sunt motivul pentru care te afli în ele.

Mă uit fascinată la el. La fața necunoscută, dar familiară, la ochii lui abisali, la mișcarea buzelor sale în jocul articulării cuvintelor. Nu știu cine e, dar de unde știe el cine sunt? De ce sunt în camera asta din cauza lui?

-Cine sunt?

-Tu ești cea care mă iubește.

Unul în fața celui alt, ne simțim respirațiile încetinite, sacadate. Îl iubesc? Știu ce e iubirea? Și punându-mi mii de întrebări, îl ating. Și îmi amintesc. Îmi amintesc frânturi din noi. Îmi amintesc că primele flori pe care mi le-a dat au fost margarete, îmi amintesc cum ne-am udat până la piele alergând în ploaie spre gară, îmi amintesc noaptea de august cu ploaia de perseide. Îmi spune el cine sunt eu. Și mă înfioară că nu mă pot cunoaște decât prin ochii lui, că nu pot să fiu decât prin el. Stăm întinși pe podeaua din camera roșie și îmi spune el cine sunt eu. Stăm doi la povești că să aflăm cine e unul. Și în necontenită depănare a unor amintiri uitare, îl întreb:

-Tu mă iubești?

Și simt cum se dărâmă totul în jurul meu. M-a iubit, dar nu mă mai iubește. Mă ridic de pe jos și mă așez în fața lui. Îmi spune:

-Tu ești fata din câmpul cu păpădii, ești fata din gară. Ești singură în camera neagră, ești singură în poiana cu flori, ești singură în gară, ești singură aici, cu mine.

-Și voi fi mereu singură? îl întreb în timp ce mi se rostogolește o lacrimă pe obraz.

-Da, îmi zice ștergându-mi lacrima de pe obraz.

Mă aud urlând în camera roșie. Voi fi mereu singură. El nu mai e și nici nu a fost. Sunt eu, doar eu. Simt că nu mai am loc în cameră. Iubirea e o iluzie. Camerele sunt fictive. De asta sunt aici? Pentru că îl iubesc? M-am blocat într-un *coridor* și nu mai găsesc ieșirea.

Totul e o iluzie. El nu există. Nu mai există. Pereții din jurul meu sunt imaginari. Nimic nu e adevărat. Eu sunt adevărată? Sunt o iluzie? O halucinație nevrotică, un impuls al unei frânturi de iubire? Nu e nicio ușă în jurul meu. Sunt blocată în mintea mea. Cu unghiile mă agăț de pereții roșii și îi decojesc. Nu am nevoie de uși când pot să fac ferestre.

Violet. Îmi deschid ochii și totul este violet. Stau în genunchi în fața pereților mov și inspir. Expir. Îmi e frică să îmi închid ochii. Mă acaparează oboseala, astenia unor culori, monotonia unor camere. Îmi e frică să adorm, dacă mă întorc în camera neagră? Simt lipsa unui ceva palpabil. Mi-e dor. Dor? Mi-e dor de mine. Simt o durere de nedescris care îmi paralizază tot corpul. Fiecare gând doare. Fiecare mișcare, fiecare respirație o resimt la un nivel necunoscut până acum. Încep să aud liniștea. Începe să mă sufoce camera. Urăsc fiecare cameră. Urăsc că sunt prinsă aici. Îl urăsc pe el, mă urăsc pe mine. Pe mine?

Mă înnebunește violetul. Sunt în căutarea unei realități, un sevrăj al existenței. Strig după ajutor, poate mă va scoate cineva de aici. Bat nevrotic cu pumnii în pereții groși. Mi se intensifică disperarea de a ieși și sunt făcută parcă dintr-un amalgam de furie, de frustrări. Și mă opresc. O să rămân aici pentru toată viața, blestemată să trăiesc într-o culoare în loc să trăiesc culori. Îmi zboară gândul la fata din câmpul cu păpădii. Mă gândesc la fata din gară. Și știu că... le iubesc. Dar dacă ele sunt eu, înseamnă că mă iubesc. Pe mine?

Pereții din jurul meu dispar, cad în gol. Mă trezesc.

Alb. Îmi deschid ochii și totul este alb. Nu mai simt nimic. Mă ridic și mă holbez la alb. Și mă obsedează imaculatul. Cum pot să trăiesc acum în alb după ce am trăit în culori? Oare am evadat din cameră? Asta e după camere? Vreau să mă întorc.

Mă uit în dreapta mea și văd de-a-lungul peretelui găleți de vopsea. Negru, galben, albastru, roșu, violet, culori stau întinse pe podea. Visez? Mă apropiu încet de ele cât să le simt. Îmi înmoi mâinile în găleata cu vopsea neagră și mânjesc pereții. Și încep să simt. Și îmi amintesc de camera neagră, văd întunericul.

-Nu colozez tot peretele în negru, trebuie să păstrez loc și pentru celelalte culori.

Și îmi afund mâinile până la coate în galben. Mă văd improșcând peretele cu galben. Nu știam că galbenul poate să acopere negrul, desenez o păpădie. Zâmbesc plină de galben. Fac câțiva pași și răstorn găleata cu vopsea albastră, calc prin albastru și îl adun în pumni, mi-e frică să nu îl pierd. Mi-e dor de fata din camera albastră și plâng gândindu-mă la ea. Peretele alb începe să devină lumea mea. Și mă îndrăgostesc de roșu, îl combin cu galben, conturez albastrul cu el pe marea mea pânză. Mă umplu de roșu și știu că iubesc. Iubesc noul meu mic univers. Mă doare când ating violetul și îl arunc ca o pată de culoare pe perete. Mâinile mele sunt o capodoperă. Mă uit la culorile de pe perete, la mâinile mele înmuiate în vopsea și știu că eu sunt și lumină și întuneric, și fericire și tristețe, și iubire și durere. Sunt alb și negru. Picături de vopsea lasă o dâră în urma mea când mă îndrept spre o găleată nouă. Verde. Nu a fost nicio cameră verde. Dar asta nu înseamnă că nu poate să fie. Și în lumea mea, afundată în culori, nu mă simt singură. M-am întrebat mereu dacă există doi de eu. Există, dar el nu a fost niciodată al doilea. În lumea mea există eu și eu. Zâmbesc gândindu-mă la „eu și eu”, iubesc „eu și eu”, mă doare când știu că suntem doar „eu și eu”. Dar suntem.

Culori. Îmi deschid ochii și totul „e culori”. Privesc în jurul meu. Lumea nu mai e o cameră. Lumea e... asta.

DĂIANU MARIA
PREMIUL I Concursul Național
„Tinere condeie”

SATE DE CIOBANI ARDELENI ÎN MOLDOVA

Într-un celebru studiu al lui G. Vâlsan din 1924 – *Carpații în România de azi* – se spune că totdeauna Carpații au fost numai ai noștri. Îndeletnicirea de bază a oamenilor muntelui a fost, de-a lungul istoriei milenare, păstoritul. Deși se consideră, adesea, că ar fi doar două mari și străvechi centre ale oieritului în Carpați: Mărginimea Sibiului și Țara Bârsei, nu putem să nu amintim însă zona Dornelor din Moldova, apoi Vrancea, Maramureșul, Dobrogea etc. Păstoritul are însă unele reguli străvechi, potrivit cărora ciobanul merge cu turma sa după iarba dulce a plaiurilor, a văilor și pajiștilor munților, dealurilor sau câmpiilor. Văratul și iernatul au presupus mereu drumuri lungi, lupta aprigă cu stihiiile naturii, cu fiarele sălbatice sau cu oamenii răi.

Carpații noștri nu au fost doar loc de retragere a filonului ancestral al neamului nostru din calea barbarilor, ci și un autentic „acasă” unde s-au conservat valorile perene originare, unde fără grabă, fără patimă sau sete de îmbogățire s-au țesut doinele și legendele, codurile omeniei, respectul pentru munca altuia, pentru familie etc. Aici găsim și azi acea unitate primară a omului cu lumea. Muntele însă este „cetatea” pe care niciun năvălitor nu a putut-o cuceri. De aceea păstorii noștri s-au răspândit, în decursul istoriei, în toate ținuturile, de la Mărginimea Sibiului și Țara Bârsei până în Dobrogea, în Bărăgan și Vlășia, și chiar în Buceag sau Valea Timocului.

„Roirea” satelor de ungureni, cum li s-a spus multe secole, pentru că veneau dintr-o zonă stăpânită vremelnic de unguri, este prezentă pe tot lungul Carpaților. Aceasta se vede și azi, mai ales deoparte și de alta a munților, unde mulți au rude, dincolo sau dincoace de Carpați. Interesant este că însuși numele de familie al multor locuitori plecați din diferite zone provine din denumirea localității de origine: Vinereanu din Vinerea, Vințanu din Vinț, Jinaru din Jina, Tismănanu din Tismana, Vaidianu din Vaidei, Jianu de la Jieț, Poenaru din Poiană, Sălișteanu din Săliște etc. Împrăștierea ciobanilor deoparte și de alta a munților sau spre văile și șesurile mănoase a alimentat populațiile pe unde au trecut sau unde s-au stabilit, cu idealul unității de neam, cu valorile și tradițiile ancestrale ale poporului român. Ei au fost, cum zice și Mircea Eliade, un fel de mesageri ai idealurilor românismului, ai culturilor străvechi, pe care năvălitorii nu au putut să le împetriteze. Mai mult, prin stabilirea în zonele de câmpie, păstorii de la munte au alimentat fondul nostru genetic cu acele predispoziții care antrenate, exersate au făcut posibilă supraviețuirea în condiții de viață foarte grele și unde pericolele te pândesc la tot pasul.

Migrația păstorilor dincolo mult de Carpații Răsăriteni s-a datorat de-a lungul secolelor nu doar zonelor favorabile păstoritului, ci și constrângerilor și umilințelor pe care le impunea stăpânirea ungurească sau uneltelor lor care „dijmuiiau” adânc din turmele, din locurile de pășunat pe care aceștia le posedau încă. Astfel, stabilirea ciobanilor transilvăneni în Moldova s-a făcut atât individual cât și în grupuri mari. S-a început cu stabilirea „ungurenilor” în regiunile subcarpatice, pentru ca apoi să se întemeieze adevărate așezări de „ungureni” până aproape de Nistru. Așa apar sate menționate ca fiind de „Pământeni” și de „Ungureni”, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, în care includem și Dobrogea.

În Moldova, cele mai multe așezări de bârșani (ciobani din Țara Bârsei) le găsim de-a lungul trecătorilor Carpaților – Oituz, Ghimeș, Bicaz și Tulgheș. De exemplu, în secolul XIX, în comunele Casin, Soveja, Troțuș, Slănic și Hârja găsim un număr mare al păstorilor, adesea predominant în raport cu pământeni. La fel și în multe comune din

Vrancea, unde și azi produsele stânei sunt renumite, dar totodată foarte apropiate de cele din Țara Bârsei. În fostele județe Tutova și Covârliu găsim în acea perioadă un număr mare de sate ale mocanilor, cum au fost cele din Drăgușeni, Diocheți, Gherghești, Bursuceni, Băluțești, Ciurești etc. Așa se face că autorul mai sus citat notează că „toate văile din acea zonă miroseau a brânză și chișleag” (cheag).

În acea perioadă, pe la începutul secolului XX, în mai toate județele din sudul și centrul Moldovei se găseau sate de „ungureni”, respectiv „bârșani”. Astfel, în fostul județ Tecuci erau sate de ciobani în Corni, Țigănești și Stănișești. În județul Vaslui erau renumiți ungurenii din satul Ungureni Brașovnica, punem și satul Găureni, care avea ciobani din Săliște. Tot aici menționăm că în Fălciu era un cartier numit „Mocani”, ca și la Bărtălești – Tutova. De asemenea, Piatra Neamț avea un cartier numit Țuțuieni, care, așa cum se spune în Dicționarul Geografic al județului Neamț, se ocupau cu fabricarea în cantități mari a unor renumite brânzeturi (50000 de ocale anual) și cu prelucrarea lânii.

Într-o hartă publicată de Mara N. Popp, o cercetătoare neobosită în prima jumătate a secolului XX a păstoritului în România, mai sunt menționate sate sau țarle de ungureni în Moldova, la Corbeanca, Valea Oilor, Mocani, Ciobanu, Huși, Târgu Ocna, Botoșani, Suceava, Dorna. De asemenea, avem sate de ungureni la Ciulei, Isăceni, Ungureni Jianu, Groși, Măcărăști, Letea Veche etc. Tot aici menționăm existența a multiple denumiri ale unor vărfuri, dealuri, văi sau șesuri care exprimă practicarea păstoritului, cum ar fi Comarnic, Fântâna Gâlbezii, Băta Nedei, Dealul Stâniei, Ciobănelu, Mioara Mare, Mocanca, Crângul Mieilor, Dealul Nedei, Dealul Bârșan, Pârăul Mocanului, Piatra Stâniei etc.

De un interes deosebit este și distribuția geografică a Drumurilor Oilor în Moldova. Oile din Munții Călimani iernau, la începutul secolului XX, în apropiere de Vaslui, Leova și Fălciu. Drumul Oilor trecea pe la Piatra Neamț, Roman, Vaslui și Leova și se ramifica de-a lungul Prutului sau trecea chiar în Basarabia. Oile din Brețcu sau Zăbala ajungeau la Adjud, coborau spre Tecuci și iernau aproape de Prut sau în Basarabia, la Cahul. Tot din zona Brețcu pornea un drum al oilor care ajungea la Galați, respectiv în Delta Dunării. Un alt drum pleca de la Piatra Neamț spre Roman, apoi spre Iași, Botoșani și ajungea la Dorohoi. La rândul lor, păstorii din Vrancea urmau drumul oilor care trecea prin Focșani și ajungea la Brăila și Măcin, apoi în Bălțile Dunării sau ajungeau la Râmnicu Sărat și Brăila și apoi la Măcin și Bălțile Dunării sau la Hârșova, Cernavodă, Mangalia etc.

După cum lesne se poate observa, ciobanii din Carpații Răsăriteni cutreierau întreaga Moldovă în căutare de hrană abundentă, adăpost și apă pentru turmele lor. Așa se face că și azi celebrele brânzeturi de Penteleu, Dorna, Brăila etc., renumite în țară și peste hotare, sunt produse care au la origine tehnologia Ungurenilor, Țuțuienilor sau Bârșanilor. În lungile lor drumuri au așezat țarle, învățând pe localnici cum să prelucreze laptele, au construit sate, au întemeiat familii cu puternice tradiții în ale oieritului și prelucrării laptelui, lânii sau pieilor. La rândul lor, flăcăii de la șes au devenit ciobani, iar fetele băcițe, întărind astfel elementele de rezistență națională, de cultură tradițională și de românism. Tot așa s-au petrecut lucrurile și pe cingătoarea de sud a Carpaților Meridionali, unde au fost întemeiate sate întregi de păstori ardeleni, cum au fost cele de la Vaideeni, Corbi, Băbeni ori Novaci, Crasna, cei veniți fiind primiți cu brațele deschise de către pământeni locuitorii și trăind în bună înțelegere și liniște.

Prof. univ. dr. NICOLAE VINȚANU

Novaciul de odinioară...

- articole și note publicate în săptămânalul interbelic „Gorjanul”-

Cristian Grecoiu

Știri din Novaci:

În ziua de 6 c. în prezența d-lui I. Giugiulan, președintele băncii populare „Gilortul” și a întregului sat Novaci, preoții din localitate au sfințit podul cel mare de peste râul Gilort, construit de sus zisa bancă populară.

În saloanele restaurantului „Gilortul” din Novaci, a avut loc în ziua de 12 c. nunta, - masa și dansul - comerciantului I. Șodolescu cu d-ra Măriuța Gh. Vonica din localitate. Le urăm viață lungă, sănătate și fericire.

În ziua de 18 curent dl. Dr. Al. Bădescu, prefectul județului nostru, înconjurat de capii instituțiilor județene, a ținut în Novaci, în localul școlii primare, o conferință administrativă, cu toți funcționarii și fruntașii din regiune, arătându-se în linii generale strădaniile depuse și roadele obținute, pentru bunul mers al treburilor din comună și județ și au îndemnat pe cei de sub ordine la aceeași muncă dărză, pentru binele mulțimii. Dl. I. Giugiulan, revizor școlar și proprietar din Novaci, a mulțumit d-lui prefect, în numele său personal și al sătenilor, atât pentru lucrările desăvârșite, cât, mai ales, pentru gândul curat și înalt ce frământă capul județului pentru dezvoltarea și prosperitatea Gorjului. Veto

(Gorjanul, anul XIII, nr. 4 din 29 ianuarie 1936, pag. 2).

Adunarea Generală a băncii populare „Gilortul” din Novaci:

La mijlocul lunii trecute, puternica instituție cooperatistă din județul nostru – Banca Populară „Gilortul” din Novaci – și-a ținut adunarea generală ordinară, având în ordinea de zi, pe lângă alte chestiuni privitoare la buna gospodărie a băncii și aprobarea bilanțului pe anul 1934 și descărcarea consiliului de administrație de gestiunea sa. Tot în aceeași zi s-a ținut și adunarea extraordinară, care a avut scop de a aproba bilanțul de asanare și contul de profit și pierdere, încheiat pe ziua de 15 aprilie 1935, potrivit legii pentru organizarea cooperatiei. Dl. Ion Giugiulan, președintele băncii, după ce constată că numărul membrilor prezenți depășește pe cel cerut de statute, face o amănunțită dare de seamă a operațiunilor, lămurind punct cu punct chestiunile ce s-au adus înaintea adunării. Adunarea a aprobat bilanțul și contul de rezultate așa cum a fost întocmit de consiliu, pe care l-a descărcat, în cea mai perfectă unitate de vederi, de gestiunea sa. Se înțelege, situația precară generală, ca și legiuirile din ultimii ani, au influențat și această instituție, totuși mulțumită averii sale, de mai multe milioane – de care dispune – ea a putut face cu prisosință nevoilor, rămânând astfel și mai departe tovarăș nedespărțit al harnicilor locuitori din această regiune. Cu toate vremurile potrivnice, banca „Gilortul” nu și-a uitat nici o clipă rolul ei social. Nu e om mai răsărit în regiune, care să nu-și datorească buna lui stare ajutorului dat de această instituție, tot așa cum nu e biserică sau școală, pe care ea să nu le fi ajutat. Alături de cele două mari instituții pe care se rezimă existența neamului – Biserica și Școala – Banca Populară „Gilortul” își urmărește cu toată grija împlinirea marelui comandament carer stă la baza existenței ei – așa cum l-a înțeles și l-a transmis urmașilor, marele cooperator Dimitrie Brezulescu. Adunarea generală a anului 1935 se va ține – potrivit vechiului obicei – la Duminică Tomii, când

se va face, probabil și inaugurarea bustului lui Brezulescu, așezat pe terasa din fața instituției, pe care el a creat-o cu 34 de ani în urmă. Veto

(Gorjanul, anul XIII, nr. 9-10 din 8-15 martie 1936, pag. 4).

Întreprinderile băncii „Gilortul”:

Vestita instituție cooperatistă, fondată de Brezulescu, nu s-a mulțumit numai la operațiunile de credit sau numai la opera de împrumut a sătenilor, - cărora le-a dat în stăpânire mii de pogoane de pământ, - ci a mers mai departe în lupta de descătușare economică. Astfel, pentru exploatarea masivului păduros din munții Novacilor, a înființat o mare fabrică de cherestea în muntele Râncă, - materialul fasonat transportându-l cu carele în sat. Astfel, sătenii au în permanență de lucru, fie la fabrică, fie la transportul cherestelii. A înființat apoi un ferăstrău, în sat, pe apa Gilortului, care stă la dispoziția sătenilor, pentru trebuințele lor gospodărești. A înființat un mare depozit de cherestea în Afumați-Dolj, punând astfel la îndemâna populației de la șes un material lemnos bun și cu prețuri foarte convenabile, - luând astfel locul fabricilor jidănești de cherestea, care au umplut pământul, speculând neomenos pe bieții săteni. A clădit în munții Râncă mai multe case de odihnă, pe care le închiriază convenabil, în timpul verii, la vizitatorii acestor minunate locuri. Mai cu seamă acum cu deschiderea șoselii Novaci-Râncă-Lotru-Sibiu, aceste vile vor fi și mai mult căutate. În Novaci, în mărșul local al băncii – o lucrare monumentală, lucrată foarte solid și cu mult gust arhitectonic, a înființat la etaj un hotel, elegant mobilat și complet utilat, iar la parter, o latură o ocupă birourile băncii, iar în alta a înființat un restaurant și băcănie – atât de necesare pentru mulțimea vizitatorilor și a numeroșilor funcționari publici din localitate. După cum se știe, comuna Novaci e declarată stațiune climaterică, aerul său sănătos atrăgând foarte multă lume străină. În curând banca „Gilortul” va pași la o nouă realizare utilă: va înființa o uzină electrică. Grj.

(Gorjanul, anul XIII, nr. 28-29 din 26 iulie 1936, pag. 11).

Danii boierești:

În arborele genealogic al familiei boierești Vlădoianu, - stăpânitorul munților, plaiurilor și moșiei Novaci, - găsim și numele d-nei Maria Palada și Miltiade Vlădoianu. Aceștia, mai apropiați de săteni și de nevoile lor, au făcut însemnate danii, despre care ne simțim obligați să pomenim. Astfel, Maria I. Palada a dăruit terenul necesar construcției celor două biserici ale satului Novacii-Străini, ca și numeroase obiecte necesare sfințelilor lăcașuri. Miltiade Vlădoianu, îngrijat de lipsa de așezăminte spitalicești din țară, a lăsat întreaga avere Eforiei Spitalelor Civile, cu obligația de a face și întreține astfel de așezăminte, în care bolnavii săraci să-și găsească tămăduirea suferințelor trupesti. Drept recunoștință pentru frumosul lui gest, novăcenii, - când a trebuit să boteze spitalul înființat aici, în casele lui Dumitru Brezulescu, - au dat acestui spital numele Vlădoianu-Brezulescu. E ușor de închipuit câte rugăcini înalță, astăzi – pentru odihna sufletelor donatorilor – miile de suferinzi ce-și găsesc acolo sănătatea, mai ales că spitalul din Novaci a avut norocul de un medic priceput și stăruitor, - actualul Dr. Alex. Nicolescu. G.

(Gorjanul, anul XIII, nr. 28-29 din 26 iulie 1936, pag. 11).

Pe urme de miori

ION FLOREA

STERPARUL

S-a spart un nor. Plouă, plouă torențial. Sub brazi, ca sub niște streșini de biserici, cerbii își rumegă plictiseala. Aburi gălbui, cețuri cenușii se-nalță din căldările glaciare. Printr-o spărtură de nori, un obraz de lună zâmbește către munți și se bălăcește în ape. Retina ochilor tremură, lovită de ramurile paltinilor.

Pe-un drum de nesomn bătătorit de turme, poetul adună melci de sub lespezile de cremeni, cameleoni și călămăzdre simpatice mângâind cu palmele izvorul care izbește cu vuietu-n rădăcinile fagilor. Sărcerul de paltin înălțat în fața colibei de tânărul sterpar, adună-n creștet fulgerele

tăriei și le trimite în sânul pământului roșcat. În semiintunericul furtunii strălucește parcă ar fi uns cu fosfor. Și fulgerele se succed, unul după altul, peisajul devenind rectiliniu. Auster, un mesteacăn se apleacă liric peste izvor. Far alb pentru navigația rapidă a păstrăvilor.

Sterparul, hamal al miezului de noapte, cărând în spate saci cu zâmbete de lună și drobi de stele, adoarme cu mâna sub cap în liniștea colibei visând, ce?

O fată frumoasă, frumoasă, ca primăvara, bogată ca toamna și bună ca pâinea coaptă în țest iarna când vântul bubuie la geamuri.

ALEXANDRU DELU OPRÎTESCU

URCATUL LA MUNTE

De urci la munte din Novaci,
Pe Plaiul Mic sau Plaiul Mare,
Resimți pe pajiști între fagi
Mireasma cimbrului în floare.

Cu oi și vaci, cai cu tarhat,
Spre munții-nalți se-ntorc ciobanii,
Un prim popas pentru mâncat
Îl fac la Șipotul Coccoanii.

Când trec la deal întreg făgetul
Și-ajung în dungă la Cazărmi,
Ei dau un chiot ce brădetul
Îl deturnează peste vremei.

E graiul muntelui ce cheamă
Spre Rânca, stâni și spre izvoare,
E dulcea regăsire calmă,
Ce dinspre vârf aduce boare.

Un plai cu brazi umbrat sub soare,
Deschide drumul spre Păpușa
Și dunga-i plină de mioare,
În fruntea lor păscând mărcușa.

Ea bate birja ce dă sfoară,
Căci urcă turmele-n Carpați,
Alături caii cu povară
Se trag mai greu de cozi legați.

La Cornul brazilor spre seară
Descind oieri pentru cinat,
Cu turme focul impresoară
Și rostuiesc pentru înnoptat.

În zori se anunță o vreme clară,
Doar vârfu-n neguri e blindat
Și drumul lor continuă iară
Spre munții aleși pentru vărat.

DOR DE MUNTE

Fir de torină, de târsă,
Dor de munte mă cuprinsă,
Îmi luai țolul și chimirul
Și trecui vârful în Miru.

Găsii sterpele la boare
Sus la țanc în lăsătoare,
Iar sterparul lângă câini
Punând sare pe sâni.

Bate clinchet de alamă
Jos în hăul de sub coamă,
Pe sub jipul din decor,
Unde-s marhele-n izvor.

Dinspre stână, șipotel,
Vine zvon de clopoțel,
Surd pe freamăt de scoruși,
Hârjoneli de măgăruși.

Vatra stâniei jos închearbă,
Lut cu piatră, șteviu, iarbă,
Scruțez golul torinit
Și mă simt om împlinit.

Mândra urdește în stână,
Pune-n tigare smântână
Și-mi oferă drăgăstoasă
Masă caldă și gustoasă.

Și cum galeș mă privește
Știu precis că mă dorește,
Iau cojocul afumat
Și-o strâng zdravăn la țucăt.

Dulce-i dragostea-n cojoc
Când mândruța e cu foc,
Sar scânteii, se rupe firul,
Arde stâna sus în Miru.

ION FLOREA

SUIE OILE CORNUTE

Pe poteca cea de munte
Suiie oile cornute
Și mieluțe și miori
Tot prin ierburi și prin flori,
Iar în urmă, ciobănașul,
Cu obrazii cum e cașul,
Stând la umbră prin brădet
Dintr-un fluier cântă-ncet
Și-i cu gândul tot la sat
Unde mândra și-a lăsat
Stând în poartă necăjită
Că rămâne neiuibită.

SUB BRAZI

De sub brazi îmi pare Luna
Atârnată de o cracă
Și în pleoape-mi bate dulce
Boarea somnului opacă.

Mai aud un viers de fluier
Și un răcnet de secure,
Apoi lin un „somn ușor”,
Spune lirica pădure.

CA-N COPILĂRIE

Spre Parâng mă duc întins
Fremătat de-un vechi imbold
Poate pot s-ajung la Lună,
Ca pe-un corn s-o pun la șold

Și să urc, de-o fi nevoie
Peste munții seculari
După ceata-mprăștiată
De mioare și ciobani.

ION C. DUȚĂ

VINO ȘI ASCULTĂ IARBA CUM MAI CREȘTE!

Zumzet de albine pe miros de floare,
Inima naturii iarăși clocotește,
În cântec de mierle și privighetoare!
Vino și ascultă iarba cum mai crește!

Vântul se mai joacă prin copaci de-a dura,
Ramuri adormite din somn mai trezește,
Verdele se-ntinde, cuprinzând natura!
Vino și ascultă iarba cum mai crește!

Peste Dumbrăviță turmele-n pornire,
Batalii din frunte tot scrutează creste
Și din tălânguțe ne vestesc de știre,
Că se simte iarba peste munți cum crește.

Vino și ascultă iarba cum mai crește!
Vezi cum urcă turme înspre munți agale!
Ciobanii-s cu treburi, uită de neveste,
Le-or vedea la toamnă când cobor la vale.

Vin pe drumuri turme, vin spre munte,
vin,
Vara e în turme, cu ele pășește!
Toate urcă-n munte, -i Sfântul
Constantin!
Vino și ascultă iarba cum mai crește!

Căldări și cioveie duc măgarii-n spate,
Trist mergând în turme, ca o tristă veste!
Se ajunge-n târle abia pe-nnoptate
Vino și ascultă iarba cum mai crește!

COLEGIUL DE REDACȚIE:
Constantin DĂRVĂREANU, redactor șef
Nicolae VINȚANU, redactor șef adj.
Alina ȚICU, redactor
Cristian GRECOIU, redactor
Tel. 0744 656 726, e-mail: darvareanu@yahoo.com

**Publicație lunară tipărită cu sprijinul
Primăriei și Consiliului Local Novaci
și al obștilor de moșneni din Novaci,
Pociovaliștea și Cernădia**
Pre-press & print:

S.C. TIPOGRAFIA PROD COM S.R.L.
Târgu-Jiu, Gorj, str. Lt. Col. Dumitru Petrescu, nr.20
Tel. 0253-212.991, Fax 0253-218.343
E-mail: tipografia.prodcom@gmail.com

Tehnoredactare: RODICA TEIȘI